

A letűnt ideák nyomában

Knyihár Amarilla kiállítása

MULADI BRIGITTA

K.A.S. Galéria, 2020. VII. 20-ig

A közösségi médiában megosztott, élményeinkbe montírozott önportrék között nagy számban fordul elő az árnyékunk mint alteregónk. Aktuális lelkiállapotunk, a rejtőzködés kifejezésére szívesen bújunk egy ilyen szelfi mögé, ami szándékunk szerint az ottlétünket bizonyítja, a helyünkbe lép, de nem azonos velünk, önálló identitássá válik, vagy az adott helyzetben egy szándékosan ott felejtett testrészünkkel alkotja meg a teljes képet.

Knyihár Amarilla festményeinek módszerével nagy léptekkel indul vissza az időben a digitalizálás előtti, „emberibb” korszakokba. A kínai, a japán, a perzsa, később az iszlám világ művészeihez hasonlóan, akik kreatív cserével érvénytelenítették árnyjátékaikban az emberábrázolással kapcsolatos morális vagy vallási tabukat, s játszották el a transzparens színpalak mögött a kimondhatatlant, ő is az árnyképet használja. A görög mitológia a másvilágot árnyéklények birodalmaként írta le, míg Platón a természetet tartotta érzéki csalódásnak, a szellemi létben, a láthatatlan ideákban – az árnyakhoz, tükröződésekhez hasonlóan – látta az ember igazi valóságát.

Habár Knyihár Amarilla *Árnyék* című sorozata és már a korábbi, a vízfelszínen megkettőződő képet rögzítő festményei is az impresszionisták látványt megragadó kísérleteire emlékeztetnek, de szándéka szerint a sokat idézett platóni elképzelésre is utalnak, miszerint a szellemi elnyomásban, egy „sötét barlangban” raboskodó emberiség saját életét csak a tűz lángjánál kirajzolódó, fordított árnyékképekből ismeri. Valószínűleg egy ma megelevenedő görög filozófus sem jellemezné másképp a világhálón posztoló, mások életét élő emberiséget. A festő kritikai észrevételeit sűríti az árnyékkal foglalkozó sorozatába. Őt idézem: „A *Vetett árnyék* című képen a »fordított kép« árnyépként jelenik meg a vásznon, és ugyancsak a másodlagos kép alapján keressük vissza emlékképeinkben az eredeti látványt, melyhez hozzásegít a bal felső sarokból belógó lombrészet mint a »valóság« egy darabja.” Knyihár képei ugyan statikus, kétdimenziós leképezések, de a mozgást és atmoszférát érzékeltető foltfestéssel szinte mozgó, lélegző, élő felületet alkotnak. Ezzel a festészet már letűntnek gondolt funkcióját eleveníti fel, a látható és a nem közvetlenül

KNYIHÁR AMARILLA: *Lomb és árnyék V.*, 2019, olaj, vászon, 90×90 cm
A művész jóvoltából

érezhető filozófiai világ közötti egységesítő szerepet hangsúlyozzák ki. Olyan, már érvényét veszítettnek hitt dualista fogalompárok szerint alakulnak, mint valóság és illúzió, reális és irreális, ösztön és értelem, általános és ideális.

Knyihár, visszalépve az időben, Platont veszi elő, és a hagyományos értelemben vett festőként működik, a látványból indul ki, és végeredményben egy gondolati kísérlet vizualizálását hajtja végre. Hasonlóan a korábbi munkáihoz, melyek a tükröződések látványértelmezése kapcsán a másodlagos képre fókuszáltak, itt az árnyékkal mint a valóságot szintén megkettőző jelenséggel foglalkozik. Az elmúlt években Gernyeszegen, a Maros-menti és a szentendrei régi művésztelepen készültek a víz képet megduplázó és módosító tulajdonságait kiemelő festményei, amelyeknek szintén Platón filozófiája adta a jelentőségét.

A mai pandémiával terhelt időszakban, amikor a posztumán idők tapintható valóságunkká válnak, a festőművész törekvése egy ideális világ költői minőségének felelevenítésére talán mindannyiunk vágya lehet. Proust a 20. század egyik legnagyobb hatású regényében írja: „Az érzékelt dolog egyszerre tűnt fel a múlt és a jelen fényében, a múltból a képzeletem megízlelhette azt, a jelenben azután a hang, az érintés érzékeimre tett tényleges hatása olyasmit adott képzeletem álmaihoz, ami addig hiányzott: a létezés gondolatát.”¹

Jegyzet

1 Marcel Proust: *Az eltűnt idő nyomában*. Idézi Bíró Béla: *Az árnyék metafizikája*. Ligetműhely, 1997, <https://ligetmuhely.com/liget/az-arnyek-metafizikaja/>